

Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu

KURS UZUPEŁNIAJĄCY

na studiach II stopnia

dla studentów będących absolwentami
kierunków niepokrewnych dla kierunku

Finanse i Rachunkowość

MODUŁ: FINANSE

Temat 1

AUTOR: DR JOANNA WIEPROW

joanna.wiepro@wsb.wroclaw.pl

1. Podstawowe pojęcia finansowe

Finanse to ogół zjawisk pieniężnych powstających w związku z działalnością gospodarczą i społeczną człowieka, a także działalnością związaną z zarządzaniem pieniędzmi danego podmiotu ekonomicznego.

Finanse polegają na obrocie określonych środków pieniężnych, poprzez ich nagromadzenie, wydawanie i dysponowanie nimi. Ze względu na kryterium podmiotowe finanse można podzielić na:¹

- Finanse publiczne,²
- Finanse gospodarstw domowych,
- Finanse przedsiębiorstw,
- Finanse instytucji finansowych (banków, funduszy inwestycyjnych, domów maklerskich, zakładów ubezpieczeń, towarzystw emerytalnych).

Funkcje finansów:

- funkcja alokacyjna – finanse ułatwiają rozmieszczenie zasobów i czynników produkcji w różnych rodzajach działalności,
- funkcja redystrybucyjna – polega ona na rozdzielaniu przez państwo środków finansowych gromadzonych poprzez system podatkowy, system ubezpieczeń społecznych,
- funkcja stabilizacyjna – polega na oddziaływaniu za pomocą instrumentów polityki finansowej i monetarnej na globalny popyt w gospodarce, wzrost tempa rozwoju gospodarczego, ograniczenie inflacji itp.

Zjawisko finansowe – proces przepływu środków pieniężnych w podmiocie ekonomicznym i pomiędzy podmiotami ekonomicznymi. Wyróżnia się zjawiska:

- statyczne, kiedy pieniądź występuje w bezruchu np. oszczędzanie, kumulowanie zysku przez przedsiębiorstwa itp.,
- zjawiska dynamiczne, kiedy pieniądź występuje w ruchu i przepływa między podmiotami.

¹ Podstawka M. (red.), *Finanse*, PWN, Warszawa 2010, s.17.

² Zagadnienia związane z finansami publicznymi, bankowością i rynkiem finansowym zostaną omówione w dalszej części opracowania.

Pieniądz – prawnie określony środek płatniczy, który może wyrażać, przechowywać i przekazywać wartość ściśle związaną z realnym produktem społecznym. Może występować jako pieniądz gotówkowy lub bezgotówkowy.

Funkcje pieniądza:

- miernik wartości – wszystkie towary i usługi są przeliczane na pieniądze w celu umożliwienia ich porównywalności w czasie i przestrzeni (na różnych rynkach).
- pośrednik wymiany – pieniądz uczestniczy w transakcjach wymiany na towar, ograniczając funkcjonowanie barteru w gospodarce.
- środek płatniczy – ma powszechne zastosowanie w regulacji zobowiązań, dzięki czemu możliwe jest odroczenie płatności w czasie i korzystanie z kredytu.
- środek tezauryzacji – umożliwia gromadzenie bogactwa w formie pieniędzy.
- pieniądz światowy – niektóre waluty, np. dolar i euro, służą jako pieniądz światowy; są honorowane niezależnie od granic i krajów.

➤ *Poznaj cechy pieniądza (prezentacja):*

<https://www.nbportal.pl/wiedza/prezentacje/cechy-pieniadza>

Polityka finansowa – świadoma i celowa działalność osób i instytucji polegająca na ustaleniu określonych celów za pomocą środków finansowych. Podmiotem odpowiedzialnym za jej prowadzenie jest państwo.

Inflacja to proces wzrostu przeciętnego poziomu cen w gospodarce. Skutkiem tego procesu jest spadek siły nabywczej pieniądza krajowego. Zjawiskiem przeciwnym do inflacji jest deflacja.

➤ *Inflacja – prezentacja*

<https://www.nbportal.pl/wiedza/prezentacje/inflacja>

Finanse gospodarstw domowych, to grupa zjawisk i procesów związanych z gromadzeniem, podziałem oraz wydatkowaniem zasobów pieniężnych w gospodarce, realizowanych przez gospodarstwa domowe. Dotyczy najbardziej licznej grupy podmiotów gospodarki czyli gospodarstw domowych i obejmuje następujące zjawiska pieniężne: przychody, wydatki i oszczędności. Gospodarstwem domowym nazywamy grupę osób mieszkających razem i wspólnie podejmujących decyzje o sposobie pozyskiwania dochodów i ponoszeniu wydatków. Osoby indywidualne, jeżeli posiadają środki na swoje utrzymanie, również takie gospodarstwo tworzą. Zarządzanie finansami w gospodarstwie domowym polega

na bilansowaniu dochodów i wydatków, przemyślanym wykorzystaniu środków finansowych i utrzymaniu zdolności do spłaty zobowiązań.

Aby gospodarstwo mogło sprawnie funkcjonować, musi mieć zapewnione środki do utrzymania czyli dochody. Na dochody gospodarstwa mogą się składać:

- wynagrodzenie za pracę (własna działalność gospodarcze; umowa o pracę lub cywilnoprawna w przedsiębiorstwie zewnętrznym),
- dochody z działalności rolniczej,
- świadczenia społeczne,
- dochody z wynajmu nieruchomości,
- wypłaty prowizji,
- odsetki z lokat bankowych,
- kredyty,
- sprzedaż aktywów,
- darowizny,
- spadki,
- gry losowe.

Wydatki w gospodarstwie domowym to:

- opłaty stałe miesięczne (czynsz, telefon, internet, energia, ogrzewanie, woda, przedszkole czy szkoła dzieci, bilety miesięczne komunikacji miejskiej i innej, spłata kredytów i pożyczek),
- opłaty okresowe (płatność OC za samochód, podatek gruntowy, ubezpieczenia mieszkania ubezpieczenie na życie i OC),
- żywność,
- towary nieżywnościowe,
- rozrywka,
- zdrowie,
- uroda,
- sport,
- edukacja,
- darowizny dla innych,
- wydatki inwestycyjne,
- oszczędności,
- rezerwa na nieprzewidziane wydatki.

Przedsiębiorstwo to jednostka organizacyjna prowadząca działalność gospodarczą, wyodrębniona prawnie, organizacyjnie, terytorialnie i ekonomicznie, obejmująca zasoby ludzkie, finansowe, zasoby materialne i niematerialne. Może prowadzić działalność handlową, usługową lub produkcyjną. Zgodnie z art. 551 Kodeksu cywilnego³ „przedsiębiorstwo jest zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia zamierzonej działalności gospodarczej,”. Zatem przedsiębiorstwo jest to zespół aktywów zorganizowany i funkcjonalnie połączonych w sposób umożliwiający wytwarzanie produktu czy świadczenie usług.

Działalność gospodarczą w Polsce można prowadzić można w formie jednoosobowej działalności gospodarczej oraz w formie spółek handlowych, które dzielą się na spółki osobowe i spółki kapitałowe. Przedsiębiorcy mogą również zdecydować się na prowadzenie działalności gospodarczej w formie spółki cywilnej, która jest w istocie umową cywilnoprawną. Prowadzeniu działalności gospodarczej służyć mogą również takie formy organizacyjno-prawne jak spółdzielnie, stowarzyszenia, fundacje, oddział czy przedstawicielstwo przedsiębiorcy zagranicznego, a także formy transgraniczne takie jak spółka europejska czy europejskie zrępowanie interesów gospodarczych.

➤ *Działalność gospodarcza – prezentacja:*

<https://www.nbportal.pl/wiedza/prezentacje/dzialalnosc-gospodarcza>

Jednoosobowa działalność gospodarcza, według przepisów Ustawy Prawo Przedsiębiorców⁴, jest to "zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły".

Podstawowe cechy jednoosobowej działalności gospodarczej to m.in.:

- **cel zarobkowy** – osiągnięcie zysków,
- **ma charakter zorganizowany** – np. wynajmowane są pomieszczenia do jej wykonywania, jest prowadzony marketing,
- **wykonywana jest w sposób ciągły** – oznacza podejmowanie czynności w sposób ciągły, zmierzających do określonego celu; działania mają charakter powtarzalny,
- **wykonywana jest we własnym imieniu i odpowiedzialność** - nie jest zarządzana przez zewnętrzną osobę, podmiot.

³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny. Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93.

⁴ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo Przedsiębiorców Dz. U. 2018 poz. 646.

Kluczowym znaczeniem w identyfikacji jednoosobowej działalności gospodarczej jest ponoszenie bezpośredniego ryzyka z nią związanego.

Spółka cywilna oparta jest na umowie wspólników, którzy zobowiązują się do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów. Spółka ta może zostać utworzona przez co najmniej dwóch kontrahentów będących osobami fizycznymi lub prawnymi. Nie podlega ona rejestracji w Rejestrze Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Za zobowiązania spółki odpowiadają solidarnie wszyscy wspólnicy, całym swoim majątkiem.

Rys. 1.1. Rodzaje spółek prawa handlowego

Źródło: opracowanie własne

W art. 1. § 2 Kodeksu spółek handlowych⁵ uregulowane zostały tzw. spółki prawa handlowego, którymi są następujące spółki: spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, prosta spółka akcyjna i spółka akcyjna.

Do założenia **spółki osobowej** potrzebne są co najmniej dwie osoby (fizyczne lub prawne). Wśród spółek osobowych wyróżniamy spółkę jawną, spółkę partnerską, spółkę komandytową oraz spółkę komandytowo – akcyjną. Spółki te nie mają osobowości prawnej, ale przyznano im zdolność prawną. Oznacza to, że mogą we własnym imieniu nabywać prawa i zaciągać zobowiązania. Powstają one z chwilą dokonania wpisu do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

Do **spółek kapitałowych** zaliczamy: spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością (z o.o.), spółkę akcyjną (S.A.) oraz prostą spółkę akcyjną (P.S.A.). Spółki te posiadają osobowość

⁵ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych. Dz.U. 2000 nr 94 poz. 1037.

prawną, co m.in. oznacza, że są odrębnymi podmiotami odpowiedzialności cywilnoprawnej. Spółki kapitałowe cechuje brak odpowiedzialności wspólników/akcjonariuszy za ich zobowiązania.

Do powstania **spółki z ograniczoną odpowiedzialnością** konieczne jest zawarcie przez wspólników umowy tej spółki, wniesienie wkładów na pokrycie całego kapitału zakładowego (którego minimalna wysokość wynosi 5000 zł), powołanie zarządu oraz wpis do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Wspólnicy nie odpowiadają swoim majątkiem osobistym za zobowiązania spółki.

Spółka akcyjna może zostać zawiązana przez jedną lub więcej osób, przy czym jej założycielem nie może być wyłącznie spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Do powstania spółki akcyjnej wymaga się podpisania statutu przez jej założycieli (sporządzonego w formie aktu notarialnego), ustanowienia organów spółki takich jak zarząd i rada nadzorcza, oraz wpisu do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Nadto akcjonariusze - założyciele mają obowiązek wniesienia wkładów na pokrycie kapitału zakładowego, który nie może być niższy niż 100 000 złotych. Spółka akcyjna opiera się na obiegu akcji, stanowiących własność akcjonariuszy.

Od lipca 2021 r. możliwe jest również prowadzenie działalności w formie **prostej spółki akcyjnej**. Dzięki nieskomplikowanej rejestracji, elastycznej strukturze kapitałowej oraz możliwości wyboru optymalnego systemu organów PSA ułatwia podejmowanie działalności gospodarczej wszystkim tym, którzy opierają swój pomysł biznesowy na wiedzy, a także posiadają umiejętności do jego doskonalenia. Kapitał akcyjny w P.S.A. wynosi 1 zł, a spółkę można założyć w systemie S24 (rejestracja spółki on-line w 24h). Prosta spółka akcyjna znacznie ułatwia rozwój polskich startupów i przedsiębiorstw nastawionych na rozwój poprzez pozyskiwanie zewnętrznych kapitałów.

Finanse przedsiębiorstw (*corporate finance*) to obszar finansów zajmujący się decyzjami finansowymi, inwestycyjnymi i operacyjnymi podejmowanymi przez przedsiębiorstwa oraz narzędziami i analizami wspierającymi i pomagającymi podjąć decyzje finansowe w przedsiębiorstwie. Finanse przedsiębiorstw to inaczej zbiór norm prawnych i instrumentów regulujących gospodarkę finansową przedsiębiorstw, a zwłaszcza sposoby pozyskiwania i inwestowania środków pieniężnych.

Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa oznacza podejmowanie decyzji związanych z zasilaniem gospodarki finansowej w środki pieniężne, optymalizowaniem poszczególnych

obszarów procesów gospodarczych, projektowaniem przyszłych warunków działalności przez wybór efektywnych lokat kapitałowych.⁶

Głównym celem zarządzania finansami przedsiębiorstwa jest wzrost wartości przedsiębiorstwa zapewniający maksymalizację dochodów właścicieli.

Przychód jest to łączna wartość sprzedaży dóbr, towarów i usług netto (czyli bez VAT) w danym okresie rozliczeniowym. Po odjęciu od przychodu kosztów jego uzyskania otrzymujemy dochód.

Zysk operacyjny (EBIT - *earnings before deducting interest and taxes*) – zysk operacyjny, czyli zysk przed odliczeniem podatków i odsetek.

EBITDA (*earnings before interest, tax, depreciation and amortization*) jest wynikiem operacyjnym z wyłączeniem amortyzacji, która jest jednym z kosztów operacyjnych, ale nie jest wydatkiem (nie ma realnego wpływu pieniądza związanego z amortyzacją). Marża EBITDA jest zatem bliższa realnym przepływom pieniężnym z działalności operacyjnej.

Zysk brutto (EBT – *earnings before tax*) stanowi wynik finansowy przedsiębiorstwa przed opodatkowaniem. Jest zatem sumą zysku/straty z działalności operacyjnej i finansowej.

Zysk/strata netto (EAT – *earnings after tax/ net income (loss)*)- jest wynikiem finansowym przedsiębiorstwa po uwzględnieniu podatku dochodowego. Zysk netto to wynik, który powstaje z różnicy przychodów i kosztów (wynik dodatni). Strata netto to ujemny wynik z różnicy przychodów i kosztów. Wygospodarowany przez jednostkę zysk netto może zostać przeznaczony m. in. na utworzenie lub zasilenie kapitałów zapasowych lub dywidendę dla akcjonariuszy.

Według Ustawy o rachunkowości⁷ **koszt** to: „uprawdopodobnione zmniejszenia w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych, o wiarygodnie określonej wartości, w formie zmniejszenia wartości aktywów, albo zwiększenia wartości zobowiązań i rezerw, które doprowadzą do zmniejszenia kapitału własnego lub zwiększenia jego niedoboru w inny sposób niż wycofanie środków przez udziałowców lub właścicieli”. Inaczej można określić koszt, jako nakłady finansowe, które przedsiębiorca musi ponieść, aby osiągnąć przychód lub aby zachować, czy zabezpieczyć źródła przychodu. Koszty są bezpośrednio związane z działalnością przedsiębiorstwa.

Koszt jest pojęciem ekonomicznym, którego nie należy mylić z wydatkiem. **Wydatek** bowiem jest ściśle związany z rachunkiem przepływów pieniężnych (tzw. *cash flow*) i oznacza

⁶ Czekaj J., Dresler Z., *Zarządzanie finansami przedsiębiorstw. Podstawy teorii*, PWN, Warszawa, 2005, s. 13-14.

⁷ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Dz. U. 1994 nr 121 poz. 591.

rozchód środków pieniężnych z kasy lub z rachunku bankowego. Często powodem tego rozchodu jest bieżące regulowanie zaległości, a więc różnego rodzaju zobowiązań przedsiębiorstwa. Za wydatek, który nie jest kosztem uznaje się np. spłaty rat kapitałowych pożyczek. W przypadku odsetek od tych pożyczek, ich kwota będzie kosztem znanym jako koszt finansowy.

Koszty można podzielić na:

- koszty stałe – ich wielkość nie zmienia się wraz ze zmianą wielkości produkcji,
- koszty zmienne - podlegają zmianą wraz ze zmianą rozmiarów produkcji.

Do kosztów zmiennych możemy zaliczyć: płace pracowników zatrudnionych przy produkcji, koszty zużytych surowców, koszty energii itp. Na koszty stałe natomiast składają się np. płace administracji, amortyzacja, koszty wynajmu lokali. Suma kosztów stałych i kosztów zmiennych stanowi koszt całkowity, który podzielony przez ilość wyprodukowanych wyrobów, informuje o wysokości kosztu jednostkowego (przeciętnego).

Rys. 1.2. Koszty stałe i zmienne – przykłady

Źródło: opracowanie własne.

Jednym z ważniejszych elementów zarządzania finansami w przedsiębiorstwie, są decyzje związane z pozyskiwaniem kapitału. Finansowanie jest niezbędne do rozpoczęcia działalności przedsiębiorstwa, jego funkcjonowania oraz kontynuacji działalności. Istnieje wiele **źródeł finansowania działalności gospodarczej**. Ze względu na źródło pochodzenia kapitału wyróżniamy kapitały własne i obce. Ze względu na dostęp kapitału, można wskazać źródła wewnętrzne oraz zewnętrzne.

Źródło wewnętrzne (kapitały własne)	Źródło zewnętrzne (kapitały własne)	Źródło zewnętrzne (kapitały obce)
<ul style="list-style-type: none"> • zysk zatrzymany • wkład własny • amortyzacja • sprzedaż zbędnego majątku 	<ul style="list-style-type: none"> • emisja akcji • pozyskanie nowego udziałowca • fundusze typu private equity • fundusze typu venture capital • aniołowie biznesu • equity crowdfunding 	<ul style="list-style-type: none"> • kredyt • pożyczka • emisja obligacji • leasing • faktoring • dotacje UE

Rys. 1.3. Źródła finansowania działalności gospodarczej

Źródło: opracowanie własne.

Finanse behawioralne są jednym z najszybciej rozwijających się nurtów współczesnej ekonomii. Stanowią część dziedziny zwanej ekonomią behawioralną, która łączy w sobie wiedzę zarówno z ekonomii, finansów, jak i z psychologii czy socjologii. W literaturze spotkać można wiele definicji finansów behawioralnych, jednak elementy, które łączą te wszystkie terminy to:

- aspekt psychologiczny,
- problem podejmowania decyzji,
- nieracjonalność uczestników rynków finansowych (inwestorów),
- zagadnienia efektywności rynków.

W ramach finansów behawioralnych wyróżnić można dwa nurty: odrzucenie koncepcji o racjonalności ludzkich decyzji oraz analizie odstępstw od zachowania racjonalnego. Finanse behawioralne skupiają się głównie na procesach poznawczych, motywacyjnych i emocjonalnych u inwestorów.

➤ *Więcej o finansach behawioralnych:*

<https://www.wsb.pl/blog/jak-nieracjonalni-bywamy-w-sprawach-pieniedzy-czyli-o-finansach-behawioralnych>